

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки бакалаврів
спеціальності 052 Політологія

Укладач: д.політ.н., професор кафедри політології Цокур Є. Г.

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри політології
факультету соціології та управління

Протокол № 1 від "31" серпня 2017 р.
Завідувач кафедри _____

Є.Г.Цокур
(підпис) (ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціології та управління

Протокол № 1 від "31" серпня 2017 р.
Голова науково-методичної ради
факультету _____

О.С.Маліновська
(підпис) (ініціали, прізвище)

2017 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціології та управління

Депський М.А.

вересня _____ 2017

**СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ВИКЛАДАННЯ
ПОЛІТОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

підготовки магістрів

спеціальності 052 Політологія

Укладач: д.політ.н., професор кафедри політології Цокур Є. Г.

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри політології
факультету соціології та управління

Протокол № 1 від "31" серпня 2017 р.
Завідувач кафедри _____

Є.Г.Цокур
(підпис) (ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціології та управління

Протокол № 1 від "31" серпня 2017 р.
Голова науково-методичної ради
факультету _____

О.С.Маліновська
(підпис) (ініціали, прізвище)

2017 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПОЛІТОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки магістрів

спеціальності 052 Політологія

Укладач: д.політ.н., професор кафедри політології Цокур Є. Г.

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри політології
факультету соціології та управління

Протокол № 1 від “31” серпня 2017 р.
Завідувач кафедри _____

(підпис)

Є.Г.Цокур
(ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціології та управління

Протокол № 1 від “31” серпня 2016 р.
Голова науково-методичної ради
факультету _____

(підпис)

О.С.Маліновська
(ініціали, прізвище)

2017 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціології та управління

_____ Лепський М.А.

«__01__» вересня _____ 2017

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки бакалаврів
спеціальності 052 Політологія

Укладач: д.політ.н., професор кафедри політології Цокур Є. Г.

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри політології
факультету соціології та управління

Протокол № 1 від “31” серпня 2017 р.
Завідувач кафедри _____

_____ **Є.Г.Цокур**
(підпис) (ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціології та управління

Протокол № 1 від “31” серпня 2017 р.
Голова науково-методичної ради
факультету _____

_____ **О.С.Маліновська**
(підпис) (ініціали, прізвище)

2017 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти,	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Нормативна	
Загальна кількість годин - 120	Спеціальність 052 Політологія	Рік підготовки:	
		3-й	
	Лекції		
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: – 2 год	Рівень вищої освіти: бакалаврський	32 год.	.
		семінарські	
		32 год.	
		Самостійна робота	
		56 год.	
		Вид контролю: іспит	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс «Державне управління та місцеве самоврядування» є однією з базових навчальних дисциплін для студентів-політологів, яка формує фахову спрямованість політологічної освіти, що отримують студенти спеціальності «Політологія» даного вузу. Даний курс сприяє поліпшенню практичної пристосованості фахівців-управлінців до умов ринку праці. Основи політологічних та управлінських знань, що є базовими елементами даного курсу, покликані допомогти зрозуміти суть процесів, що відбуваються в політичній сфері суспільства, і визначити своє місце в політичному житті. Курс спрямований на формування навиків раціонального і критичного осмислення соціальної дійсності, що додає йому не тільки пізнавальну, але і практичну значимість.

Предметом курсу є: державне управління, місцеве самоврядування; діяльність органів та інституцій держави; система державної служби в Україні та світі; підготовка й реалізація різноманітних спецпроектів; робота із політичними партіями і громадськими організаціями. Адміністративне управління для фахівців припускає вивчення базових основ як політології, так і соціології, маркетингу та маркетингових досліджень, технологій виборчих процесів, адміністративно-державного управління, політичного менеджменту.

Мета курсу: дати уявлення про специфіку адміністративне, державне управління та місцевого самоврядування, та його місце в системі сучасних політичних та управлінських наук.

Завдання курсу: навчити використанню технологій політичного та державного управління, дослідити політтехнологічні та політмаркетингові процеси в сучасному українському політикумі.

Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні досягти таких **компетентностей**:

1. Знати структуру, специфіку та функції державне управління та місцевого самоврядування;
2. Володіти головними науково-теоретичними та методологічними засадами державного управління та місцевого самоврядування;
3. Розуміти можливості практичного застосування отриманих знань;
4. Використовувати отримані знання на практиці;
5. Розробляти та фахово проводити політичні дослідження;
6. Вміти складати програми, проекти і моделі наукового дослідження.

Міждисциплінарні зв'язки: В концептуальному, інформаційному і логічному плані даний курс тісно зв'язаний з іншими дисциплінами блока політологічних, соціологічних та управлінських наук: соціологією, правознавством, психологією, історією, маркетингом, адміністративним управлінням, виборчими технологіями, PR, філософією. Разом із цими дисциплінами «Адміністративне управління» для студентів-управлінців варто розглядати як складову частину процесу формування світоглядної культури майбутніх фахівців та формування досвідчених, кваліфікованих політологів, здатних працювати у різних галузях політичної науки та практики сучасності.

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретичні засади адміністративно-державного управління.

Тема 1. Державне управління: поняття та наукові засади.

Поняття та методологічні основи адміністративно-державного управління. Об'єкт та предмет науки. Методологічне обґрунтування. Соціологічна складова адміністративно-управлінської науки. Обґрунтування понять управління та адміністрування. Система методологічних основ науки адміністрування.

Сутність державного управління. Різні точки зору на сутність адміністративно-державного управління. Визначення терміну управління в сучасній науці. Соціальна система суспільства як об'єкт управління. Владно-примусовий характер адміністративно-державного управління. Головні риси адміністративно-державного управління. Практичне значення адміністративно-державного управління.

Державно - управлінські відносини. Характеристика державно - управлінських відносин. Предмет державно - управлінських відносин. Правові засади державно - управлінських відносин.

Головні етапи формування адміністративно-державного управління. Зародження науки адміністративно-державного управління в надрах соціально-політичних дисциплін. Дж. Барджесс та Школа політичної науки. 1887р. «Вивчення адміністрування» Вудро Вільсона. Френк Гуднау та розподіл політичної та адміністративно-державного управління. Місце адміністративно-державного управління в системі інших управлінських наук. А. Файоль, М. Вебер, Ф. Тейлор. Післявоєнний період розвитку адміністративно-державного управління. Сучасний стан та напрямки розвитку науки.

Тема 2. Основні наукові школи адміністративно-державного управління.

Американська школа адміністративно-державного управління. Л.Уайт. Класична школа адміністративно-державного управління. 50-і рр.. ХХ ст. – поведінковий підхід (Д. Істон, Д. Макгрегор). Модерністичні напрямки адміністративно-державного управління (Д. Сінгер). Системний підхід.

Розвиток теорії адміністративно-державного управління у Великобританії. Лондонська школа економіки та політичних наук. Інституційний підхід (Е. Баркер, Д. Коул, Г. Ласки). Соціологічний напрямок (Е. Берч, Р. Роуз, І. Берлін). Цільова та громадянська концепція адміністративно-державного управління М. Оукшотт. Система «м'якого мислення» Пітера Чекланда. Організаційна кібернетика С. Біера.

Французька школа адміністративно-управлінської науки. 1895 р. А. Есмен «Елементи конституційного права». Принципи та функції управління Анрі Файоля (1916 р. «Загальне та промислове управління»). Особливості французької школи адміністративно-державного управління. Інституційний підхід 70-х рр.. (М. Дюверже, М. Прело).

Німецька школа адміністративно-державного управління. Домінування та філософський характер німецької школи адміністративно-державного управління. Філософсько- антропологічний підхід А. Гелена та Ф. Іонаса. Елітарний характер адміністративно-державного управління М. Вебера. Концепція соціальної ролі адміністративно-державного управління Людвіга Ерхарда. Моністичний підхід Ніклас Лумана. Теорія соціального розвитку Р. Дарендорфа.

Тема 3. Сучасна система адміністративно-державного управління.

Структурні моделі адміністративно-державного управління. Поняття структури. Фактори, що впливають на структуру. Унітарна та федеральна структура адміністративно-державного управління. Особливості різних структурних моделей.

Рівні адміністративно-державного управління. Поняття рівня адміністративно-державного управління. Причини появи адміністративно-державного управління. Трирівнева структура сучасного адміністративно-державного управління. Повноваження та особливості діяльності адміністративних органів різних рівнів.

Функції адміністративних органів держави. Поняття адміністративних органів держави. Задачі адміністративних органів. Функції та особливості діяльності адміністративних органів держави. Бюрократія, поняття та її роль в системі адміністративно-державного управління та діяльності адміністративних органів. Взаємозв'язок суспільства та держави через систему адміністративних органів та бюрократію.

Тема 4. Досвід налагодження регіональної політики в Західних країнах.

Основні етапи впровадження сучасної регіональної політики в країнах Заходу. Формування концепції «центр - периферія». Історичні періоди розбудови сучасної регіональної політики. Характеристика етапів. Перспективи та особливості здійснення регіональної політики.

Регіон як об'єкт адміністративно-державного управління. Визначення регіону з точки зору адміністративно-державного управління. Характеристика, концепції визначення та особливості регіональної політики в контексті адміністративно-державного управління. Сутність та особливості державної регіональної політики. Складові елементи регіональної політики держави.

Регіональна політика США. Структура регіональних органів управління США. Розподіл повноважень між федеральним центром та штатами. Адміністративний апарат центрального та регіонального рівнів адміністративно-державного управління. Законодавче забезпечення та еволюція регіональної політики США.

Регіональна політика в країнах ЄС. Характеристика п'яти груп держав ЄС за специфікою здійснення регіональної політики. Особливості системи регіонального управління країн ЄС. Інструменти регіональної політики. Особливості та перспективи європейської регіональної політики.

Особливості здійснення регіональної політики в пострадянських країнах. Особливості системи регіонального управління пострадянських країн. Регіональна політика в країнах ЄС: особливості та перспективи. Регіональна політика в Україні: аналіз стану та напрямків розвитку. Система центральних та регіональних органів влади: розподіл повноважень, функції, правовий стан. Порівняльний аналіз регіональної політики України та країн ЄС.

Розділ 2. Практика державно управлінської діяльності.

Тема 5. Державна служба в зарубіжних країнах.

Поняття «державна служба» та специфіка її здійснення в різних країнах світу. Визначення поняття «державна служба». Історичні етапи розвитку. Сутність, цілі та завдання інституту державної служби. Перспективи розвитку інституту державної служби.

Державна служба в країнах з федеральним типом адміністративно-державного управління. США: Історичні етапи та специфіка формування інституту державної служби в США. Особливості здійснення державної служби в США. Правовий статус державних службовців. «Система заслуг». Етичний кодекс та контроль в системі державної служби США.

Німеччина: Історичні етапи та специфіка формування інституту державної служби в Німеччині. Правовий статус державних службовців. Поняття «публічної служби». Табелі про ранги. Контроль за діяльністю держслужбовця.

Тема 6. Державна служба в країнах з унітарним типом адміністративно-державного управління.

Франція: Історичні етапи та специфіка формування інституту державної служби. Реформи 80-х років та децентралізація системи державної служби. Політична складова системи державної служби Франції.

Великобританія: Історичні етапи та специфіка формування інституту державної служби. Закон Норткота-Тревельяна: формування власної моделі державної служби. Реформи Фултона 1971 року. Відміна системи класів та введення 3 груп чиновників. Чотири форми контролю за державною службою та інститут парламентського уповноваженого.

Інститут державної служби в інших країнах. Система державної служби в скандинавських країнах. Японська модель державної служби. Система державної служби в Китаї. Порівняльна характеристика моделей державної служби різних країн світу.

Тема 7. Стан та перспективи інституту державної служби в Україні.

Інститут державної служби в Україні: поняття та зміст. Історичні етапи формування системи державної служби в Україні. Особливості української моделі державної служби. Цілі та завдання, функції та головні риси державної служби України.

Законодавче регулювання діяльності інституту державної служби України. Закон України «Про державну службу». Правовий статус державного службовця. Соціально-політичний характер державної служби. Систем контролю та відповідальності державного службовця в Україні. Управлінська структура системи державної служби України.

Підготовка та просування по службі в систем державної служби України. Система навчання та підвищення кваліфікації державних службовців в Україні. Просування по службі. Категорії державних службовців.

Тема 8. Місцеві (муніципальні) органи влади в системі адміністративно-державного управління.

Адміністративно-територіальний поділ та рівні місцевого управління. Дворівнева система місцевого управління: історичні етапи формування та особливості реалізації. Сучасні європейські тенденції в системі місцевого управління. Додаткові рівні місцевого управління.

Види та структура органів місцевого управління. Британська, німецька та північноєвропейська система місцевого управління. Особливості розподілу повноважень у різних системах місцевого управління. Співвідношення понять місцеве управління та самоуправління.

Компетенція органів місцевого управління. Функції та цілі діяльності органів місцевого управління. Способи визначення компетенції органів місцевого управління. Обов'язкові та факультативні повноваження в системі місцевого управління. Принцип субсидіарності у системі місцевого управління. Соціальна орієнтація роботи органів місцевого управління.

Розподіл повноважень між органами управління. Концепції автономізму та централізації в побудові систем місцевого управління різних країн. Структура органів місцевого управління. Співвідношення повноважень керівного органа та органа підпорядкованого. Залучення місцевої громади до вирішення загальнодержавних задач.

Тема 9. Системи місцевого (муніципального) адміністративно-державного управління в країнах світу.

Системи місцевого управління: загальна характеристика. Місцеве управління в системі демократії. Особливості та причини появи різних адміністративно-управлінських систем місцевого рівня. Основні напрямки реформування системи місцевого управління на сучасному етапі.

Британська система місцевого управління. Особливості місцевого управління у Великобританії.

Американська система місцевого управління. Різноманітні підходи та особливості здійснення місцевого управління у США.

Романська система місцевого управління. Система місцевого управління Франції. Система місцевого управління Італії. Спільні риси та відмінності романської системи місцевого управління.

Скандинавська система місцевого управління. Система місцевого управління Швеції. Система місцевого управління Фінляндії, Данії. Специфіка місцевого управління скандинавських країн.

Система місцевого управління інших європейських країн. Система місцевого управління Бельгії та Нідерландів. Система місцевого управління Швейцарії.

Японська система місцевого управління. Система місцевого управління Японії: сучасність та історичне минуле. Аналіз ефективності японської моделі місцевого управління. Порівняльний аналіз системи місцевого управління Японії та країн Заходу.

Тема 10. Місцеве самоуправління в системі сучасного державного управління.

Місцеве самоуправління: поняття, концепції, форми реалізації. Співвідношення понять адміністративно-державного управління та місцевого самоуправління. Органи місцевого самоуправління. Соціальне призначення місцевого самоуправління. Економічна основа місцевого самоуправління. Муніципальний менеджмент.

Місцеве самоуправління як інститут громадянського суспільства. Самоуправління як соціальний інститут. Особливість місцевого самоуправління, як форми управління незалежного від держави. Громадянська активність та ефективність діяльності органів місцевого самоуправління.

Потенціал та перспективи місцевого самоуправління. Розмаїття форм та методів здійснення самоуправління. Моделі місцевого самоуправління. Сучасний етап розвитку системи місцевого самоуправління. Моделі самоуправління майбутнього.

адміністративно-державного управління

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усь ого	у тому числі					
		л	с/п	лаб	інд	с.р.		л	с/п	л а б	ін д	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади адміністративно-державного управління.													
Тема 1. Державне управління: поняття та наукові засади.	15	4	4			7							
Тема 2. Основні наукові школи адміністративно-державного управління.	15	4	4			7							
Тема 3. Сучасна система адміністративно-державного управління.	14	4	4			6							
Тема 4. Досвід налагодження регіональної політики в Західних країнах.	14	4	4			6							
Разом за змістовим модулем 1	58	16	16			26							
Змістовий модуль 2. Рівні політичного та державного управління.													
Тема 5. Державна служба в зарубіжних країнах.	9	2	2			5							
Тема 6. Державна служба в країнах з унітарним типом адміністративно-державного управління.	11	4	2			5							
Тема 7. Стан та перспективи інституту державної служби в Україні.	9	2	2			5							
Тема 8. Місцеві (муніципальні) органи влади в системі адміністративно-державного управління.	11	4	2			5							

Тема 9. Системи місцевого (муніципального) адміністративно-державного управління в країнах світу.	11	2	4			5							
Тема 10. Місцеве самоуправління в системі сучасного державного управління.	11	2	4			5							
Разом за змістовим модулем 2	62	16	16			30							
Усього годин	120	32	32			56							

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денне
1	Державне управління: поняття та наукові засади.	4
2	Основні наукові школи адміністративно-державного управління.	4
3	Сучасна система адміністративно-державного управління.	4
4	Досвід налагодження регіональної політики в Західних країнах.	4
5	Державна служба в зарубіжних країнах.	2
6	Державна служба в країнах з унітарним типом адміністративно-державного управління.	4
7	Стан та перспективи інституту державної служби в Україні.	2
8	Місцеві (муніципальні) органи влади в системі адміністративно-державного управління.	4
9	Системи місцевого (муніципального) адміністративно-державного управління в країнах світу.	2
10	Місцеве самоуправління в системі сучасного державного управління.	2
	Усього	32

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денне
1	Державне управління: поняття та наукові засади.	4
2	Основні наукові школи адміністративно-державного управління.	4
3	Сучасна система адміністративно-державного управління.	4
4	Досвід налагодження регіональної політики в Західних країнах.	4
5	Державна служба в зарубіжних країнах.	2
6	Державна служба в країнах з унітарним типом адміністративно-державного управління.	2
7	Стан та перспективи інституту державної служби в Україні.	2
8	Місцеві (муніципальні) органи влади в системі адміністративно-державного управління.	2
9	Системи місцевого (муніципального) адміністративно-державного управління в країнах світу.	4
10	Місцеве самоуправління в системі сучасного державного управління.	4
	Усього	30

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денне
1	Державне управління: поняття та наукові засади.	7
2	Основні наукові школи адміністративно-державного управління.	7
3	Сучасна система адміністративно-державного управління.	6
4	Досвід налагодження регіональної політики в Західних країнах.	6
5	Державна служба в зарубіжних країнах.	5
6	Державна служба в країнах з унітарним типом адміністративно-державного управління.	5
7	Стан та перспективи інституту державної служби в Україні.	5
8	Місцеві (муніципальні) органи влади в системі адміністративно-державного управління.	5
9	Системи місцевого (муніципального) адміністративно-державного управління в країнах світу.	5
10	Міське самоуправління в системі сучасного державного управління.	5
	Усього	56

8. Види контролю і система накопичення балів

№	Вид діяльності / контрольних заходів	Кількість робіт / контрольних заходів	Кількість балів за 1 роботу / контрольний захід	Усього балів	
1.	Відповіді та участь в семінарських заняттях та обговоренні проблемних питань дисципліни.	8	5	40	
2.	Самостійна робота студентів	8	1	8	
3.	Поточна перевірка знань з розділу 1 та 2.	2	6	12	
5.	Підсумковий контроль - іспит	Підсумкове тестування	10	10	40
		Практичне завдання	10		
		іспит (2 теоретичних питання)	20	20	
Усього		20		100	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	55 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		

D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна:

1. Анисимов Н. Информационное обеспечение государственно-административного управления в современной Японии // Проблемы Дальнего Востока. 2004. № 4.
2. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления. М., 2004.
3. Бакин М.А., Шапиро Л.В. О местных сообществах и местном самоуправлении // Политика. 2003-2004 (зима). №4.
4. Бельский К.С. О функциях исполнительной власти // Государство и право. 1997. №3.
5. Брудер В. Бюрократия // ПОЛИС. 1991. №5.
6. Василенко И.А. Административно-государственное управление в странах Запада: США, Великобритания, Франция, Германия. М., 2004.
7. Васильев В.И. Местное самоуправление. М., 1999
8. Воронин А.Г. Муниципальное хозяйство и управление. М., 2002.
9. Гарбузов В.И., Попович А.П. Губернатор штата: статус и полномочия // США*Канада: экономика, политика, культура. 2002. №7.
10. Голованов В.И. Управление и самоуправление в крупном городе: теория, опыт, организация. М., 1997.
11. Государственная и муниципальная служба: методология, теория, технология, зарубежный опыт. – Р/Д, 1997.
12. Государственная служба / Под ред. А.В. Оболонского. М., 1999.

Додаткова:

1. Государственное управление. Основы теории и организации: учебник / Под ред. В.А. Кобзаненко. М., 2000.
2. Добрынин Н. От федерализма к корпоративному государству // Свободная мысль. 2005. Т.16. №7.
3. Европейская хартия местного самоуправления. Страсбург. 15.10.1985 г.
4. Европейская хартия о местном самоуправлении от 15 октября 1985 г. Страсбург, 1990.
5. Европейская хартия о местном самоуправлении. Серия европейских договоров, №122. Страсбург: Совет Европы; Отдел изданий и документов, 1990.
6. Емельянов Н.А. Местное самоуправление: проблемы, поиски, решения. М.-Тула, 1997.
7. Зеркин Д.П., Игнатов В.Г. Основы теории государственного управления. Ростов-на Дону, 2000.
8. Иванов В.В., Коробова А.Н. Муниципальный менеджмент. М., 2002.
9. Иванов В.И. Федерализм и безопасность государства // СОЦИС. 2004. №4.
10. Игнатов В.Г., Рудой В.В. Местное самоуправление в современной России. М., 2001.
11. Институты самоуправления: Историко-правовое исследование. М., 1995.
12. Институты самоуправления: историко-правовое исследование. Отв. ред. Л.С. Мамут. М., 1995.
13. Исаенко А.М. Реформы исполнительной власти в США // США *Канада: экономика, политика, культура. 2003. №2.

14. Кулиниченко А.В. Государственная власть и процессы общественной самоорганизации // ПОЛИС. 2004. №6.
15. Либоракина М.И. Зарубежный опыт организации местного самоуправления // Полития. 2003-2004 (зима). №4.
16. Лоутон А., Роуз Э. Организация и управление в государственных учреждениях. М., 1993.
17. Местное самоуправление в зарубежных странах: Информационный обзор. М., 1994.
18. Местное самоуправление. Основы системного подхода / Под. ред. А.Е.Когута, В.А.Гневко. СПб, 1997.
19. Местное самоуправление. Сборник нормативных актов. М., 2002.
20. Местное самоуправление: проблемы, противоречия, перспективы. / Под ред. Винника Н.В., Рыженкова С.И. М., 1998.
21. Чиркин В.Е. Государственное управление. Элементарный курс. М., 2002.
22. Шумянкova Н.В. Муниципальное управление. М., 2002.
23. Эффективность государственного управления. М., 1998

Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbu.gov.ua/vernadsky/e-texts/archive/noos.html>.
2. http://nnmoiseev.ru/zyat_ifo.htm.
3. <http://www.soc.pu.ru:8101/publications/jssa/1999/3/5stichw.html>
4. philosophy.ru/library/plato/01/0.html
5. historybook.at.ua/news/2009-09-24-92
6. www.obretenie.info/txt/augustin/o_grade_bojem.htm
7. lib.ru/INOOLD/MOR/utopia.txt
8. lib.aldebaran.ru/.../kampanella.../kampanella_tommazo_gorod_solnca/
9. www.politlogia.narod.ru/g/Gobs.htm
10. www.marxists.org/russkij/lenin/works/lenin007.htm
11. socioline.ru/.../maks-veber-politika-kak-professiya-i-prizvanie-otryvki

Погоджено _____
 відділ з навчальної роботи
 «_____»_____